

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ТА ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

УДК : 373. 5. 016: 57

Н. Ю. МАТЯШ

matyash_2@ukr.net

кандидат педагогічних наук,

Інститут педагогіки НАПН України

ПРЕДМЕТНА БІОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ: ЇЇ ПРОЯВ У РЕЗУЛЬТАТАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Розкрито результати аналізу означень понять «компетентність» і «предметна компетентність». На цій основі оформлено означення біологічної компетентності як цілісного особистісного утворення, що поєднує в собі фундаментальні біологічні знання, уміння, навички, досвід різних способів діяльності, ціннісне ставлення до об'єктів живої природи, життя, розуміння необхідності його збереження і відповідно здатність учня застосовувати їх у певних життєвих ситуаціях, приймати адекватне рішення, можливість висловити судження і вибрати власну позицію. Наведено структуру предметної (біологічної) компетентності. Розкрито прояви біологічної компетентності у результатах загальноосвітньої підготовки учнів основної школи та підходи до розробки календарно-тематичних планів з біології на компетентнісній основі.

Ключові слова: біологія, біологічна компетентність, загальноосвітня підготовка, учень, основна школа.

Н. Ю. МАТЯШ

matyash_2@ukr.net

кандидат педагогических наук,

Институт педагогики АПН Украины

ПРЕДМЕТНАЯ БИОЛОГИЧЕСКАЯ КОМПЕТЕНТНОСТЬ: ЕЕ ПРОЯВЛЕНИЕ В РЕЗУЛЬТАТАХ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ УЧЕНИКОВ ОСНОВНОЙ ШКОЛЫ

Раскрыты результаты анализа определенных понятий «компетентность» и «предметная компетентность». На этой основе оформлено определение биологической компетентности как целостного личностного образования, которое совмещает в себе фундаментальные биологические знания, умения, навыки, опыт разных способов деятельности, ценностное отношение к объектам живой природы, жизни, понимание необходимости ее сохранения и соответственно способность ученика применять их в определенных жизненных ситуациях, принимать адекватное решение, возможность выразить суждение и выбрать собственную позицию. Приведена структура предметной (биологической) компетентности. Раскрыты проявления биологической компетентности в результатах общеобразовательной подготовки учеников основной школы и подходы к разработке календарно-тематических планов из биологии на компетентностной основе.

Ключевые слова: биология, биологическая компетентность, общеобразовательная подготовка, ученик, основная школа.

SUBJECT BIOLOGICAL COMPETENCE: ITS MANIFESTATION IN THE RESULTS OF GENERAL EDUCATION TRAINING FOR SECONDARY SCHOOL PUPILS

The article reveals results of the analysis concerning definition of "competence" and "subject competence". On this basis the author forms a working definition of biological competence as a holistic education that combines fundamental biological knowledge, skills and values experience as to different activities, value attitude to objects of nature, life, understanding of its preservation and therefore the ability of a student to apply them in certain life situations, to make adequate decision, to express reasoning and choose personal position. The structure of the subject (biological) competence, which consists of cognitive, activity, value (axiological) components being closely interrelated and mutually stipulated, is determined. Manifestations of biological competence in the results of general education training for secondary school students and approaches to development of calendar and thematic plans on biology based on competence are shown.

Keywords: biology, biological competence, general school training, pupils, secondary school.

В освітніх системах європейських країн, а також США і Канаді широко використовується компетентнісний підхід до навчання і компетентність як характеристика його результатів. Кінець ХХ – початок ХХІ характеризується тим, що проблеми компетентісно орієнтованої освіти розглядаються міжнародними організаціями ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, Радою Європи, Організацією європейського співробітництва та розвитку, Міжнародним департаментом стандартів, які узагальнили доробок педагогів з усього світу. О. Овчарук зазначає, що «науковці європейських країн вважають, що набуття молоддю знань, умінь і навичок спрямоване на вдосконалення їхньої компетентності, сприяє інтелектуальному й культурному розвитку особистості, формуванню в неї здатності швидко реагувати на запити часу. Саме тому важливим є усвідомлення самого поняття компетентності та як необхідно її формувати, що має бути результатом навчання» [12, с. 6]. Тому у вітчизняній освіті здійснюється переорієнтація шкільної освіти на компетентісну парадигму.

Новий період розвитку теорії змісту пов'язаний із впровадженням компетентісного підходу. Компетентісна освіта більше зорієнтована на практичні результати, досвід особистої діяльності, вироблення ставлень, ніж на обсяг знань, а це обумовлює принципові зміни у змісті та організації навчання, яке стає спрямованим на розвиток конкретних цінностей і життєво необхідних знань і умінь учнів [4, с. 8]. Впровадження компетентісного підходу передбачає обов'язкове прогнозування результативної складової змісту, а це розширює його склад і потребує відповідних змін у системі контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів.

За останнє десятиріччя зросла кількість наукових праць, в яких застосовуються поняття «компетентність», «компетентісний підхід», «компетенції», «предметна компетентність», «предметні компетентності». Проте однозначності в їх тлумаченні не існує.

Мета статті – розкрити тлумачення поняття «предметна (біологічна) компетентність», її структуру і прояв у результатах загальноосвітньої підготовки учнів основної школи.

Аналіз публікацій і останніх досліджень показав, що українські вчені Н. Бібік [1], С. Бондар [4], Л. Ващенко [5], Л. Величко [6], М.Головань [7], О. Овчарук [12; 13], О. Пометун [14], О. Савченко [16] розуміють «компетентність як інтегрований результат освіти, присвоєний особистістю. Це передбачає зміщення акцентів із накопичення нормативно визначених знань, умінь та навичок на формування й розвиток умінь діяти, застосовувати досвід у проблемних умовах» [1, с. 53].

Як зазначає О. Савченко, «тривалі наукові дискусії дали змогу виокремити чотири базові характеристики поняття «компетентність», а саме: «використання компетентності завжди відбувається у певному контексті (скажімо, у конкретній навчальній ситуації); компетентність завжди є результатом, вона характеризує те, що може зробити індивід...; для вимірювання здатності

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ТА ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

індивіда користуватися компетентністю потрібні чітко визначені та затверджені стандарти; компетентність є мірою того, що індивід може зробити у конкретно визначений час» [16, с. 5].

Важливим для виявлення рівня сформованості предметної компетентності є визначення її структури. Проте це питання виявилось складним. Кожен дослідник в процесі визначення структури предметної компетентності знаходить свій підхід, а єдиного підходу поки що не знайдено.

Дж. Равен визначає такі складові компетентності: когнітивні, афективні, вольові якості, уміння і досвід. У когнітивний складник переважно включені передбачення можливих перешкод, наслідків, які ґрунтуються на особистісних і соціальних нормах; афективні пов'язані з почуттями, що виявляються й у діях особистості; вольові якості виявляються у докладанні зусиль, мобілізації енергії тощо; уміння і досвід забезпечують впевненість і стимул до діяльності тощо [15].

Є окремі напрацювання стосовно предметної компетентності, зокрема: математичної (М. Головань, Л. Кудрявцев, О. Петрова, С. Раков, І. Сафонова та ін.), історичної і суспільствознавчої (О. Пометун, Ю. Малієнко та ін.), хімічної (О. Бабенко, Л. Величко, М. Савчин та ін.), біологічної (Л. Ващенко, Т. Коршевнік, Н. Матяш та ін.) та ін.

М. Головань проаналізував значення математичної компетентності учнів і подав власне трактування: «Математична компетентність – це інтегративне утворення особистості, що поєднує в собі математичні знання, уміння, навички, досвід математичної діяльності, особистісні якості, які обумовлюють прагнення, готовність і здатність розв'язувати математичні проблеми і завдання, усвідомлюючи при цьому значущість предмету і результату діяльності» [7, с. 35]. У це поняття дослідник включає такі структурні компоненти: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, ціннісно-рефлексивний, емоційно-вольовий, які тісно взаємопов'язані між собою. Вчений аргументував свою позицію й тим, «що поняття «компетентність» вживається в однині. Цей висновок узгоджується з граматикою української мови, згідно з якою іменники із значенням якості, утворені з прикметників за допомогою суфікса – ість, вживаються в однині» [7, с. 37].

Таким чином, у вітчизняній освіті поняття «предметна компетентність» розглядається, але разом з тим існують такі проблеми: не виявлено єдиної думки щодо загальної структури предметної компетентності; не відображена структура предметної компетентності у результативній частині Державного стандарту (2011 р.), навчальних програмах, в тому числі з біології, і критеріях оцінювання навчальних досягнень учнів; перебуває на стадії розробки інструментарій оцінювання предметної компетентності загалом та біологічної зокрема.

У нашому дослідженні за основу взято загальноприйняте поняття «предметна компетентність», що закладено в Державному стандарті загальної середньої освіти й означає «набутий учнями у процесі навчання предмета досвід, пов'язаний із засвоєнням, розумінням і застосуванням нових знань, виражених в здатності учня застосовувати їх в умовах конкретної ситуації, оцінці їх ролі в житті і суспільстві» [8]. На основі цього поняття сформульовано робоче поняття «біологічна компетентність»: це цілісне особистісне утворення, що поєднує в собі фундаментальні біологічні знання, уміння, навички, досвід різних способів діяльності, ціннісне ставлення до об'єктів живої природи, життя, розуміння його збереження і відповідно здатність учня їх застосовувати в певних життєвих ситуаціях, приймати адекватне рішення і нести за нього відповідальність, висловити судження і вибрати власну позицію.

На основі результатів аналізу різних джерел визначено загальну структуру предметної компетентності, в яку включені три компоненти: знаннєвий (когнітивний), діяльнісний (практико-орієнтований) і ціннісний (аксіологічний), що між собою тісно взаємопов'язані.

Визначену структуру взято за основу аналізу чинної навчальної програми «Біологія. 6–9 класи» [3]. Навчальні програми з біології мають дві чітко окреслені частини: перша – зміст навчального матеріалу і друга – державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. Аналіз другої (правої) графі «державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів» навчальної програми (2015 р.) дав змогу виявити, що в ній зазначені уміння учнів називати, розрізняти, наводити приклади, спостерігати, описувати, розпізнавати, порівнювати, обґрунтовувати, застосовувати знання, висловлювати судження, робити висновки тощо не повністю відображають предметну компетентність. Тому на допомогу вчителям біології групою науковців відділу біологічної, хімічної і фізичної освіти Інституту педагогіки НАПН України розроблено календарно-тематичні плани з розділів «Біологія. 6 клас», «Біологія. 7 клас», «Біологія.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ТА ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

8 клас» з урахуванням компетентісного підходу до навчання біології, що видрукувані у фаховому журналі «Біологія і хімія в рідній школі» [9; 10].

Під час розроблення календарно-тематичного плану, зазначені у графі «державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів» уміння, згруповано та відображено в компонентах предметної компетентності: знаннєвому, діяльнісному і ціннісному.

Знаннєвий компонент біологічної компетентності зорієнтований на засвоєння біологічних понять, фактів, законів і теорій; формування загальнобіологічних понять, що розкриваються на всіх рівнях організації життя (молекулярному, клітинному, організмовому, популяційно-видовому, біогеоценотичному, біосферному); взаємозв'язки в біосистемах, між біосистемами і неживою природою; основні властивості живих систем: самоорганізація, самооновлення (обмін речовин і енергії), самовідтворення (розмноження), ріст і розвиток, подразливість, спадковість і мінливість; адаптація, еволюція тощо. Вони складуть основу розуміння цілісності живої природи, взаємозв'язок із неживою природою, біологічної картини світу, а також дотримання здорового способу життя тощо. В календарно-тематичних планах цей компонент відображений в уміннях формулювати означення засвоєного поняття або терміна; пояснювати, а саме витлумачувати поняття, робити їх доступними для розуміння.

Діяльнісний компонент біологічної компетентності зорієнтований на застосування біологічних знань у житті та професійній діяльності, оцінювання їх ролі для суспільного розвитку, перспектив розвитку біології як науки та її значення у забезпеченні існування біосфери; розвиток інтелектуальних і практичних умінь у процесі виконання різних видів пізнавальної діяльності, на яку вагомо впливає участь учнів в постановці дослідів, виконанні лабораторного дослідження, лабораторної роботи, дослідницького практикуму, учнівських проектів тощо. Цей процес тісно поєднаний з різними методами наукового пізнання: спостереження за біологічними об'єктами, їх порівняння, біологічний експеримент, опис його результатів, прогнозування тощо; застосування знань з біології у повсякденному житті. В календарно-тематичних планах він відображений в уміннях аналізувати (розподіляти предмети і явища на частини або властивості), порівнювати (зіставляти предмети і явища, визначати подібності та відмінності між ними), характеризувати (визначати та описувати особливості об'єкта за певними ознаками), дотримуватися правил (виконувати інструкції щодо дотримання правил поведінки в кабінеті під час виконання різних видів робіт), застосовувати знання в ужиток.

Ціннісний компонент біологічної компетентності базується на засвоєнні таких ціннісних категорій, як знання, природа, життя, здоров'я; усвідомленні біосферної етики; оцінюванні ролі біологічних знань для суспільного розвитку, перспектив розвитку біології як науки; формуванні свідомого ставлення до екологічних проблем, усвідомленні біосферної етики. Він тісно поєднаний з соціалізацією особистості, визначенням її поведінки в природі і суспільстві. Тому формування в учнів ціннісно зорієнтованого компонента предметної компетентності можливе під час обговорення ціннісно зорієнтованих питань. У календарно-тематичному плані він відображений в уміннях оцінювати (визначати цінність, якість, роль, значення чогось), висловлювати судження, остаточну думку про що-небудь, робити логічний підсумок на основі міркувань.

Наведемо фрагмент календарно-тематичного плану з відображенням в ньому компонентів предметної компетентності [10].

Тема уроку	Поняття, які вводяться вперше (1) і ті, що розвиваються (2)	Компоненти предметної компетентності		
		Знаннєвий (знає і розуміє)	Діяльнісний (уміє і застосовує)	Ціннісний (оцінює і виявляє ставлення)
Організм людини як біологічна система	1) – 2) організм, біологічна система	Називає складники організму, формулює означення понять (див. перелік понять в графі 4)	Характеризує ознаки організму людини, спільні з іншими організмами	Висловлює судження про організм людини як біологічну систему

Характеристики предметної (біологічної) компетентності віддзеркалюють сутність поняття. Але аналіз навчальної програми з біології дав змогу виявити, що в результативній частині програми «основні вимоги до загальноосвітньої підготовки учнів основної школи»

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ТА ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ

недостатньо розкрито ціннісний компонент біологічної компетентності учня основної школи. Його потрібно посилити знаннями з історії науки, відомостями, спрямованими на посилення національно-патріотичного виховання, тощо.

Таким чином, біологічна компетентність учнів основної школи є важливим структурним компонентом загальної середньої освіти. У загальноосвітній підготовці учнів основної школи найбільше проявляє себе знаннєвий компонент біологічної компетентності учнів. Це й зрозуміло, тому що раніше переважав і досі переважає знаннєвий підхід у навчанні біології.

Перегляду потребують такі нормативні документи, як навчальні програми та критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з урахуванням структури предметної (біологічної) компетентності, а також потрібно розробляти методики навчання біології на цій основі.

Календарно-тематичні плани для учителя є основою для створення компетентнісно-орієнтованої методики навчання біології, в якій потрібно: а) мету поєднати з компетентнісно-орієнтованим результатом навчання; б) зміст навчання формувати від результату; в) навчально-пізнавальну діяльність організувати на тісній співпраці між учителем і учнем з опорою на результат навчання; г) результатом навчання є сформованість біологічної компетентності як база для загальноосвітньої біологічної підготовки учнів основної школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бібік Н. М. Переваги і ризики запровадження компетентнісного підходу в шкільній освіті / Н. М. Бібік // Український педагогічний журнал. – 2015. – № 1. – С. 47–69.
2. Біологія. 7–11 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. – К: Перун, 2005.
3. Біологія. 6–9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://itzo.gov.ua/serednya-osvita-navchalni-prohramy/>.
4. Бондар С. Компетентність особистості – інтегрований компонент навчальних досягнень учнів / С. Бондар. // Біологія і хімія в школі. – 2003. – № 2. – С. 8–10.
5. Ващенко Л. Оцінювання рівня сформованості предметних компетентностей з біології учнів основної школи / Л. Ващенко. // Біологія і хімія в рідній школі. – 2015. – № 3, 4 (110). – С. 38–43.
6. Величко Л. Предметні компетенції з хімії: перше наближення / Л. Величко // Біологія і хімія в школі. – 2011. – № 4. – С. 10–13.
7. Головань М. С. Математична компетентність: сутність та структура / М. С. Головань // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету. – 2014. – № 1. – С. 35–39.
8. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (2011). [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>.
9. Календарно-тематичне планування з біології і хімії на основі компетентнісного підходу / Л. Величко, Н. Буринська, Н. Матяш, Т. Коршевнік, Т. Вороненко, О. Козленко // Біологія і хімія в рідній школі. – 2016. – № 4 (116) – С. 2–6.
10. Матяш Н. Ю. Біологія: підручник для 8-го класу загальноосвітнього навчального закладу / Н. Ю. Матяш та ін.. – К.: Генеза, 2016. – 288 с.
11. Матяш Н. Календарно-тематичний план з біології. 8 клас / Н. Матяш // Біологія і хімія в рідній школі. – 2016. – № 4 (116). – С. 31–38.
12. Овчарук О. В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти / О. В. Овчарук // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи (Бібліотека освітньої політики): кол. монографія. – К.: Наукова думка, 2002. – С. 6–16.
13. Овчарук О. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти // О. Овчарук // Директор школи. – 2005. – № 3–4. – С. 4–8.
14. Пометун О. І. Компетентнісний підхід до оцінювання рівнів досягнень учнів / О. І. Пометун. – К., 2004. – 10 с.
15. Равен Дж. Педагогическое тестирование: проблемы, заблуждения, перспективы, пер. с англ. / Дж. Равен. – М.: Когито-центр, 1999.
16. Савченко О. Ключові компетентності – інноваційний результат шкільної освіти / О. Я. Савченко // Рідна школа. – 2011. – № 8–9. – С. 4–8.

REFERENCES

1. Bibik N. M. Perevahy i ryzyky zaprovadzhennia kompetentnisnoho pidkhodu vshkilnii osviti [The benefits and risks of introducing competency approach in school education] / N. M. Bibik. – Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal. – 2015. – № 1. – S. 47–69. – S. 53.
2. Biolohiia. 7–11 klasy. Navchalna prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv. [Biology. 7–11 classes. The curriculum for secondary schools] – K., Perun, 2005.

3. Biolohiia. 6–9 klasy. Navchalna prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv [Biology. 6–9 classes. The curriculum for secondary schools].
4. Bondar S. Kompetentnist osobystosti – intehrovanyi komponent navchalnykh dosiahnen uchniv [Competence personality - an integrated component of student achievements] / S. Bondar. – Biolohiia i khimiia v shk. – 2003. – № 2. – S. 8–10.
5. Vashchenko L. Otsiniuvannia rivnia sformovanosti predmetnykh kompetentnostei z biolohii uchniv osnovnoi shkoly [Evaluation of formation of subject competencies in biology secondary school pupils] / L. Vashchenko. – Biolohiia i khimiia v ridnii shkoli. – 2015. – № 3, 4 (110). – S. 38–43.
6. Velychko L. Predmetni kompetentsii z khimii: pershe nablyzhennia [Subject competence in chemistry: first approach] // Liudmyla Velychko. – Biolohiia i khimiia v shkoli. – 2011. – 4. – S. 10–13.
7. Holovan M. S. Matematychna kompetentnist: sutnist ta struktura [Mathematical competence: the nature and structure] / Mykola Stepanovych Holovan // Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu. – 2014. – № 1. – S. 35–39.
8. Derzhavnyi standart bazovoi i povnoi zahalnoi serednoi osvity (2011). [State standard of basic and secondary education (2011)] Elektronnyi resurs. – [Rezhym dostupu]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>.
9. Kalendarno-tematychno planuvannia z biolohii i khimii na osnovi kompetentnisnogo pidkhodu [The calendar-thematic plan of biology and chemistry-based competency approach] // L. Velychko, N. Burynska, N. Matiash, T. Koshevniuk, T. Voronenko, O. Kozlenko. – Biolohiia i khimiia v ridnii shkoli. – 2016. – № 4 (116). – S. 2–6.
10. Matiash N. Iu. Biolohiia: pidruch. dlia 8-ho kl. zahalnoosvit. navch. zakl. [Biology: textbook for 8th grade educational institution] / N. Iu. Matiash [ta in.]. – Kyiv : Heneza, 2016. – 288 s.
11. Matiash N. Kalendarno-tematychnyi plan z biolohii, 8 klas [The calendar-thematic plan of biology] // N. Matiash. – Biolohiia i khimiia v ridnii shkoli. – 2016. – № 4 (116). – S. 31–38.
12. Ovcharuk O.V. Rozvytok kompetentnisnogo pidkhodu: stratehichni oriientyry mizhnarodnoi spilnoty [Development of competence approach: strategic goals of the international community] / O. V. Ovcharuk. Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukrainski perspektyvy (Biblioteka osvitnoi polityky) // Kolektyvna monohrafiia. – Kyiv, Naukova dumka, 2002. – S. 6–16.
13. Ovcharuk O. Kompetentnosti yak kliuch do onovlennia zmistu osvity [Competencies as a Key to Educational Content Renewal] // O. Ovcharuk. – Dyrektor shkoly. – 2005. – № 3 – 4. – S. 4–8.
14. Pometun O.I. Kompetentnisnyi pidkhid do otsiniuvannia rivniv dosiahnen uchniv [Competence approach to the evaluation of student achievement] // O.I. Pometun. – K., 2004. – 10 s.
15. Raven Dzhon. Pedahohycheskoe testyrovanye: Problemy, zabluzhdeniia, perspektyvy [Pedagogical testing: problems, errors, prospects] / Per. s anhli. – M.: Kohyto-tsentr, 1999.
16. Savchenko O. Kliuchovi kompetentnosti – innovatsiinyi rezultat shkilnoi osvity [Key competencies – the result of an innovative school] / O. Ia. Savchenko // Ridna shkola. – 2011. – № 8–9 – S. 4–8.

УДК 37.04

Л. Т. РЯБОВОЛ

lilya.ryabovol@mail.ru

доктор педагогічних наук, доцент,

Кіровоградський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка

ПРАВОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧНІВСЬКОЇ І СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ПРЕДМЕТ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Проведено огляд підходів українських вчених щодо структурування правової компетентності як результативного показника навчання правознавства учнів загальноосвітньої школи (ЗОШ) та здобувачів вищої не юридичної освіти. Встановлено, що вітчизняні науковці розглядають правову компетентність як сукупність систематизованих знань про право та законодавство, вмінь їх використовувати у типових і нестандартних ситуаціях, обирати адекватні моделі поведінки, керуватися в своєму житті та діяльності принципами законності, поваги до прав і свобод людини тощо, однак інтегрують ці елементи у різні структурні компоненти. Уніфіковано структуру правової компетентності як сукупність когнітивного (правові знання, вміння і навички їх здобувати, конструктивно використовувати, проводити логічні інтелектуальні операції тощо), діяльнісно-процесуального (вміння використовувати правові знання для виконання практичних завдань, вирішення проблем у правовому полі; реалізувати притиси права для ефективної взаємодії між суб'єктами навчання, професійної діяльності,